

„FENIKS Z POPIOŁÓW”.

Muzeum Polskie w Rapperswilu w audycjach Rozgłośni Polskiej RWE*

Evelina Kristanova

Uniwersytet SWPS

ORCID 0000-0003-4935-7417

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest przypomnienie i analiza audycji Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa dotyczących muzeum rapperswileńskiego. Opracowano niewykorzystane dotąd źródła audialne dostępne na portalu Radia Wolności, poświęcone muzeum, jego genezie, dziejom, zbiorom oraz znaczeniu dla polskiej emigracji politycznej i kulturalnej. W założeniu fundatora i uczestnika powstania listopadowego hr. Władysława Broel-Platera instytucja miała gromadzić i przechowywać polskie dziedzictwo historyczne do czasu odzyskania niepodległości przez Polskę. W badaniu zastosowano, oprócz metody historycznej, analizę treści, analizę zawartości mediów, analizę jakościową oraz metodę opisową. Z programów radiowych odbiorcy poznali trudne koleje losu zbiorów, straty poniesione w czasie II wojny światowej i zimnej wojny oraz proces odrodzenia w 1975 r.

SŁOWA KLUCZOWE

Muzeum Polskie w Rapperswilu, Rozgłośnia Polska RWE, emigracja polityczna, pamięć kulturowa, dziedzictwo narodowe, polonika

“PHOENIX FROM THE ASHES”.

The Polish Museum in Rapperswil in the Broadcasts of Radio Free Europe’s Polish Section

Evelina Kristanova

Uniwersytet SWPS

ORCID 0000-0003-4935-7417

EXECUTIVE SUMMARY

The aim of this article is to revisit and analyze broadcasts of the Polish Section of Radio Free Europe concerning the Rapperswil Museum. The study draws on previously unused audio sources available on the Radio Liberty portal, focusing on the museum, its origins, history, collections, and its significance for Polish political and cultural émigré communities. According to the intentions of its founder, Count Władysław Broel-Plater – a participant in the November Uprising – the institution was established to collect and preserve Polish historical heritage until Poland regained independence. In addition to the historical method, the study employs content analysis, media content analysis, qualitative analysis, and the descriptive method. The radio programs enabled audiences to learn about the complex fate of the museum’s collections, the losses incurred during the Second World War and the Cold War, as well as the process of its revival in 1975.

KEYWORDS

The Polish Museum in Rapperswil, Radio Free Europe, Polish Section, political emigration, cultural memory, national heritage, polonica

METADANE**Muz.**, 2026(67)**Rocznik**, eISSN 2391-4815**Data przyjęcia**: 03.2026**Data recenzji**: 04.2026**Data akceptacji**: 04.2026**Data publikacji**: 05.2026**DOI**: 10.69500/m.105**Copyright**: @Narodowy

Instytut Muzeów

METADATA**Muz.**, 2026(67)**Annual**, eISSN 2391-4815**Received**: 03.2026**Reviewed**: 04.2026**Accepted**: 04.2026**Published**: 05.2026**DOI**: 10.69500/m.105**Copyright**: @National Institute

for Museums

WYDAWCA

Narodowy Instytut Muzeów © 2026

rocznikmuzealnictwo.nim.gov.pl

PUBLISHER

National Institute for Museums © 2026

rocznikmuzealnictwo.nim.gov.pl

WSTĘP

Cel artykułu stanowią przypomnienie i analiza audycji Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa (RWE) dotyczących Muzeum Polskiego w Rapperswilu, otwartego 23 października 1870 r. Zamierzeniem autorki jest zapoznanie się z zawartością i narracją wybranych emisji RWE, które docierały za żelazną kurtynę i przyczyniały się do zachowania tożsamości kulturowej i narodowej Polaków. Powodem wyboru źródeł audialnych jest brak ich omówienia w dotychczas powstałych opracowaniach o Muzeum. Artykuł ukazuje rolę placówki emigracyjnej na podstawie wypowiedzi radiowych emitowanych przez jedną z najważniejszych stacji zagranicznych. W założeniu winna ona rozbić monopol informacyjny w kraju, w którym obowiązywała cenzura.

W zamyśle fundatora i uczestnika powstania listopadowego hr. Władysława Broel-Platera (Kieniewicz 1981; Milewski 2010; Urbańczyk 2025) muzeum miało gromadzić i przechowywać pamiątki historyczne do czasu odzyskania niepodległości przez Polskę. Po klęsce powstania styczniowego pełniło rolę centrum historycznego i kulturalnego na emigracji – namiastki ojczyzny. Instytucja ta miała nie tylko zbierać rozproszone po świecie pamiątki, lecz także czuwać nad przekazem historii kraju, który mimo nieobecności na mapie wciąż walczył o niepodległość. Plater przeznaczył na realizację tych celów cały swój majątek. Do muzeum przybywały najważniejsze osobistości świata kultury, literatury, nauki i polityki. Badacze historii Polski znajdowali w archiwum i placówce muzealnej niedostępne gdzie indziej źródła.

Losy placówki były trudne, porównywane często w przekazach Rozgłośni Polskiej RWE do dziejów Rzeczypospolitej. Zapowiedzią powstania muzeum stało się

postawienie pomnika 16 sierpnia 1868 r. – symbolu walk o niepodległość Rzeczypospolitej w stulecie konfederacji barskiej w Rapperswilu nad Jeziorem Zuryskim u podnóża średniowiecznego zamku. Dzięki licznym darom nadsyłanym z kraju i na emigracji można było zorganizować nie tylko muzeum, ale także bibliotekę i archiwum. Rapperswilskie zbiory biblioteczne przewiezione do kraju po odzyskaniu niepodległości stały się, oprócz Kolekcji Wilanowskiej i Krasińskich oraz zbiorów z Paryża, podstawą do utworzenia Biblioteki Narodowej w Warszawie.

Rapperswilska instytucja trzy razy zmieniała nazwę: Muzeum Narodowe Polskie w Rapperswilu (1870–1927), Muzeum Polski Współczesnej (1936–1951)¹ (Kantak 1988, s. 197–218; Pawłowski 2026) oraz Muzeum Polskie w Rapperswilu od 1975 r. (Guzman 2021; Dziwoki 2010; Kędzior 2023, s. 227). Zbiory przewiezione do Warszawy w 1927 r. liczyły 91 tys. druków (książki, broszury, druki, czasopisma), 27 tys. rękopisów, dyplomów i autografów, 23 tys. sztychów i rycin, 1400 map i atlasów, przeszło 1000 druków i rękopisów nutowych oraz ok. 10 tys. fotografii (Lewak 1938, s. 16). Zbiory biblioteczne spłonęły prawie w 90% w czasie powstania warszawskiego. Pozostało tylko 50 rękopisów, które obecnie przechowywane są w Bibliotece Narodowej (Ptasińska 2020). Jeżeli chodzi o zbiory muzealne, znaczna ich część przetrwała i jest obecnie prezentowana m.in. w Muzeum Narodowym i Muzeum Wojska Polskiego.

Po zakończeniu II wojny światowej Muzeum w Rapperswilu padło ofiarą sporów politycznych i ideologicznych. Na skutek działań władz komunistycznych placówka została zlikwidowana w 1951 r. (Kantak 2000, s. 251–263), jednak dzięki wspólnym staraniom Polaków i Szwajcarów udało się doprowadzić do jej odrodzenia. Istotną rolę w procesie restytucji odegrało powołane w 1954 r. Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Polskiego w Rapperswilu, wspierane przez wybitne osobistości oraz hojnych mecenasów, takich jak prof. dr Innocenty Maria Bocheński OP, dr Julian Godlewski i dr Michał hr. Potulicki. Instytucja ta nie tylko odzyskała przestrzeń wystawienniczą na zamku, ale również powołała fundację zapewniającą jej stabilność prawną i finansową. W 1978 r. Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Polskiego w Rapperswilu utworzyło bowiem Fundację Kulturalną „Libertas”, która miała za zadanie pozyskiwanie środków na rozwój i utrzymanie Muzeum Polskiego. Muzeum pełniło ponadto funkcję strażnika bezcennych zbiorów bibliotecznych oraz pamiątek narodowych (Chlebowska 2013; Janik 2010), stanowiąc fundament badań nad polską emigracją.

Dzieje i znaczenie Muzeum przedstawione zostało w licznych publikacjach. Placówkę będącą *skarbnicą pamiątek narodowych* przybliżył Maciej Janik (2010, s. 79–105). Niektórzy autorzy skupili się na zaprezentowaniu instytucji w poszczególnych okresach historycznych (Chankowski 1987, s. 508–524; Chankowski 1991, s. 131–144; Kantak 2000, s. 251–263; Lewak 1938) oraz na przypomnieniu polsko-szwajcarskich relacji intelektualnych (Stogowska 1994, s. 45–46). Część publikacji dotyczyła unikatowych zbiorów z różnych okresów placówki, np. prac plastycznych Cypriana Norwida (Chlebowska 2013, s. 141–169), zbiorów mickiewiczowskich (*Katalog* 1898) z Muzeum Narodowego w latach 1870–1927, spuścizny ks. Aleksandra Sapiehy (Wolski 2017) czy archiwum Józefa Mackiewiczza, Barbary Toporskiej i Józefa Fryda z okresu po 1975 r. (Tomczak 2006, s. 412–415; Zadencka 2020, s. 129–142). Adam Stanisław Kędzior zaprezentował „stałych i okazjonalnych” darczyńców – Wielkopolan na rzecz Muzeum Polskiego i Biblioteki w Rapperswilu (Kędzior 2023, s. 225–251). O muzealnych doświadczeniach Stefana Żeromskiego w Rapperswilu w latach 1892–1896 nie bez konfliktów i problemów pisał Piotr Rosiński (2010, s. 43–55).

METODY

Zamierzeniem autorki opracowania jest analiza audycji o Muzeum w Rapperswilu emitowanych przez Rozgłośnie Polską RWE w latach 1952–1994. Wywiady przeprowadzono zarówno z pracownikami Muzeum, jak i ofiarodawcami zbiorów. Prowadzący programy radiowe zdawali również relacje z uroczystości odbywających się na zamku. Nie zabrakło reportaży i dyskusji. W badaniu, przy zastosowaniu metody historycznej, wykorzystano zdigitalizowane archiwalne źródła audialne dostępne na portalu Radia Wolności. Spośród 99 audycji widniejących pod hasłem „muzeum” uwzględniono 15 odnoszących się do wybranej problematyki. Głównymi metodami niezbędnymi podczas analizy materiału źródłowego były: analiza treści, analiza zawartości mediów, analiza jakościowa, metoda opisowa. Metoda historyczna okazała się przydatna również do porównań informacji przekazywanych w wyselekcjonowanych programach RWE i faktów znanych z historycznej literatury naukowej na temat Muzeum Polskiego w Szwajcarii (Kantak 1998; Krochmal oprac. 2004; Badach i Buchmann 2008). Krytyczną analizą piśmiennictwa posłużono się przy wyborze najważniejszych opracowań o instytucji. W większości miały one charakter historyczny i wycinkowy, gdyż dotyczyły przykładowo jednego okresu chronologicznego lub wybranej kolekcji.

W artykule postawiono następujące pytanie badawcze: jakie, zdaniem prowadzących audycje Rozgłośnie Polskiej RWE, było znaczenie Muzeum? Podjęcie problematyki uzasadnia nie tyle brak opracowań historycznych o rapperswilskiej instytucji kultury (tych jest sporo i zostały rzetelnie przygotowane), co kontekst medioznawczy uwzględniony w relacjach Rozgłośni.

WYNIKI

Eugeniusz Romiszewski w reportażu Rozgłośnie Polskiej RWE udokumentował uroczyste otwarcie odrodzonego Muzeum Polskiego na zamku w Rapperswilu 21 czerwca 1975 r. Rozpoczął od słów: *Zdawałoby się, że muzeum konserwujące pamiątki historyczne, przekazujące wiedzę o dawnych czasach, siłą faktu ma w sobie coś z martwożył spraw i ludzi, którzy pograżyli się w przeszłości. A w Rapperswilu nic podobnego. Tam przeszłość rozkwita wciąż nowym życiem* (Romiszewski 1975). Jakkolwiek w audycji skupiono się głównie na przebiegu uroczystości, to nie omieszkano przywołać bogatej historii miejsca jako symbolu wolnej kultury polskiej i azylu dla polskich patriotów w czasie zaborów. Nie sposób było nie wspomnieć o fundatorze hr. Władysławie Broel-Platerze oraz renowacji słynnej Kolumny Barskiej. Głównym wydarzeniem stała się odprawiona przez rektora Polskiej Misji Katolickiej w Szwajcarii, ks. Jana Franię, msza św. pod gołym niebem. Z okazji uroczystości zorganizowano występy zespołów ludowych oraz wystawy, które stanowiły okazję do zaangażowania artystycznego młodszego pokolenia emigrantów. W audycji wymieniono nazwiska sławnych pisarzy przebywających na zamku, jak też dawnych bibliotekarzy. Wśród wielkich literatów, którzy odwiedzali zamek rapperswilski i współtworzyli jego legendę, znaleźli się m.in. Józef Ignacy Kraszewski, Stefan Żeromski, Bolesław Prus i Eliza Orzeszkowa. Pisarkę, wedle relacji RWE, *najwięcej zaciekały pamiątki po Tadeuszu Kościuszcze*, czyli zbiory po nim oraz mauzoleum z jego sercem². Słuchacze dowiedzieli się jednocześnie, że stanowisko bibliotekarza na zamku piastowali m.in. Stanisław Wasilewski i Żeromski. Żartobliwie przypomniano w eterze niektóre osobiste relacje: Żeromski lubił Tomasza Teodora Jeża, natomiast nie znośił kustosza Włodzimierza Rużyckiego. *Dochodziło między nimi do prawdziwej wojny domowej, bo Rużycki nie doceniał starych druków, a Żeromski szydził z jego kolekcjonerstwa* (Romiszewski 1975). Z kolei z wywiadu przeprowadzonego z wieloletnią bibliotekarką na zamku Haliną Zielińską wiadomo, że funkcję bibliotekarza w muzeum rapperswilskim w latach 1910–1918

pełnił także jej ojciec, Stanisław Zieliński (*Wspomnienia pracownicy RWE* 1994; Walikiewicz 2021). Zbiorami bibliotecznymi w latach 1913–1927 opiekował się Adam Lewak. W programie wspomniano o życzliwości Szwajcarów i przyjaźni polsko-szwajcarskiej oraz złożeniu hołdu tym, którzy zachowali tożsamość narodową na emigracji.

Po przekazaniu zbiorów do Warszawy w 1927 r., na emigracji założono Muzeum Polski Współczesnej. Słuchaczy RWE zapoznano z działalnością miejscowego prezesa Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Polskiego w Rapperswilu, a zarazem gospodarza Hotelu pod Łabędziem Hansa Rathgeba. Był on obecny na uroczystościach ponownego otwarcia Muzeum w 1975 r. Przemówienia na tę okoliczność wygłosili dr Julian Godlewski oraz inż. Janusz Morkowski. Ten ostatni podkreślił znaczenie historyczne Muzeum: *Przeszło 100 lat temu, gdy Polska leżała złamana po powstaniach, po rozpaczliwych próbach odzyskania wolności, w Szwajcarii znalazło się coś ponad 1000 bojowników o wolność. Znaleźli oni przyjaciół wśród Szwajcarów* (Romiszewski 1975b). Najbardziej znany był Gottfried Keller. Razem przystąpiono do działania. Najpierw pomagano ofiarom powstania 1863 r. Kiedy niewiele już można było politycznie osiągnąć, stwierdzono, że należy rozwinąć działalność kulturalną i oświatową na rzecz odzyskania wolnej ojczyzny. *Szczególnym trafem znalazł się proroczy człowiek, był nim Władysław Plater* (Romiszewski 1975b). W innej audycji Rozgłośnia Polska odtworzyła oryginalne przemówienia w języku niemieckim z tychże uroczystości (*Materiały dźwiękowe* 1975). Zarówno w wywiadzie, jak i mowach okolicznościowych w Rozgłośni ukazano zamek jako symbol niezłomnej walki o wolność i tożsamość narodową. Wspomniano o kluczowych postaciach, losach cennych zbiorów wywiezionych do kraju po odzyskaniu niepodległości. Reaktywowana instytucja dzięki współpracy polsko-szwajcarskiej miała na celu kultywowanie tradycji i edukację przyszłych pokoleń.

Na antenie RWE o Rapperswilu mówiła również Krystyna Miłotowska. W programie pt. *Dzień na zamku w Rapperswil* (1977a) przybliżyła odbiorcom tragiczne losy zbiorów Muzeum. Jej zdaniem *zamek rapperswilski stał się wyspą polskiej wolnej myśli politycznej, nauki, kultury i sztuki w roku 1868, 100 lat po Konfederacji Barskiej* (1977a). Bezценne zbiory muzealne i biblieczne przeniesiono z Rapperswilu do Warszawy w 1927 r. (Chankowski 1987, 1991) – do Muzeum Narodowego i Biblioteki Narodowej. „Bibliothek rapperswiliana” wydzielona została jako osobny zespół w księżnicy narodowej, a czasowo jako depozyt umieszczona w stołecznej Centralnej Bibliotece Wojskowej. Część zbiorów, jak dowiedzieli się słuchacze, spłonęła w czasie bombardowania Warszawy we wrześniu 1939 r., reszta została z *premedytacją spalona przez okupanta razem z gmachem Biblioteki Krasińskich po upadku powstania 1944 r.* (Miłotowska 1977a). Polskie Muzeum na Zamku w Rapperswilu odrodziło się jak Feniks z popiołów. Stwierdzono przy tym: *I choć treścią i formą musi być siłą rzeczy inne niż jego XIX-wieczny pierwowzór, godnie podtrzymuje swoje najlepsze tradycje. Należy do nielicznych tego typu placówek na świecie, które w równym stopniu żyją chwalebą przeszłością, co mocno tkwią w teraźniejszości i z dynamiczną fantazją budują przyszłość* (Miłotowska 1977a). Wybór miejsca do zorganizowania placówki mogły uzasadniać słowa Kościuszki określające Szwajcarię: *Ziemia naprawdę wolna, naród naprawdę bezinteresowny, prawdziwa republika* (Miłotowska 1977a). Jak wynika z informacji podanych w audycji, przyjaciel Kościuszki, szwajcarski pułkownik Franciszek Zeltner zasugerował otwarcie w tym miejscu Polskiego Muzeum Narodowego. Pomysł zrealizował dopiero „poseł ziemi wileńskiej”, dziennikarz i publicysta hr. Broel-Plater, który sfinansował i nadzorował także remont zamku rapperswilskiego

pod przyszłe muzeum polskie. Ciekawostką był fakt, że Kraszewski z okazji inauguracji w październiku 1870 r. napisał broszurę³. Zacytował w niej akt fundacji odczytany przez Platera oraz przemówienia Szwajcarów i Polaków. Z tej okazji opisał też zbiory. Z emisji radiowej poznajemy szczegóły historyczne powstania instytucji.

Najważniejszym punktem tego samego programu był opis uroczystości z 1977 r., podczas której Tadeusz Nowakowski otrzymał Nagrodę im. Anny Godlewskiej. Podkreślono rolę Muzeum jako międzynarodowego miejsca spotkań, łączącego tradycję wielkich romantyków z aktywną działalnością współczesnej emigracji. Istotne stały się także polsko-szwajcarskie więzy kulturowe. Wyjaśniono jednocześnie funkcję nowo powstałej Polskiej Fundacji Kulturalnej, której zadaniem miała być wieczysta ochrona unikatowego dziedzictwa muzealnego. Zamek w Rapperswilu stał się w 1868 r. ośrodkiem polskiej myśli politycznej, naukowej, kulturalnej i artystycznej, co zbiegło się ze stuleciem konfederacji barskiej. W audycji zapoznano ze znaczeniem i działalnością Muzeum oraz z obchodzonymi uroczystościami. Zwrócono szczególną uwagę na stojącą u wejścia do zamku Kolumnę Barską – pomnik poświęcony wolności Polski, zwieńczony orłem wznoszącym się do lotu. Inskrypcja upamiętniała polskie walki o niepodległość oraz cytaty Kornela Ujejskiego, umieszczony w języku polskim i niemieckim, wyrażający ideę nieprzemijającego ducha Polski. Znaczenie wolności podkreślała łacińska sentencja „Magna res libertas” (Miłotworska 1977a). Cele Muzeum określono w akcie fundacyjnym, który wskazywał jego rolę jako narodowej instytucji chroniącej polskie pamiątki historyczne, zagrożone zniszczeniem lub grabieżą. Jak informowano w audycji RWE, załącznikiem biblioteki rapperswilskiej stały się polskie zbiory dokumentów i opracowań Leonarda Chodźki, obejmujące niemal dwa stulecia historii Polski (Wernicki 1880). Zbiory były systematycznie powiększane dzięki darom i działalności kolekcjonerskiej, a Muzeum pełniło funkcję ważnego archiwum politycznego i kulturalnego, głównie w odniesieniu do powstań narodowych (Małyszek 2009). Jego znaczenie znalazło potwierdzenie w literaturze polskiej, gdyż związani byli z nim m.in. Teofil Lenartowicz, Kraszewski, Henryk Sienkiewicz, Żeromski, Ignacy Jan Paderewski oraz Roman Dmowski. Po przewiezieniu zbiorów do Warszawy stanowiły one zaplecze badawcze dla historyków i literaturoznawców.

W kolejnej audycji Miłotworskiej (1977b) przedstawione zostały dalsze losy kolekcji rapperswilskich. Po II wojnie światowej Muzeum doświadczyło kryzysu związanego z uznaniem przez Szwajcarię rządu komunistycznego w Polsce, co doprowadziło do dekompletowania zbiorów i prób wykorzystania instytucji do celów propagandowych. W 1949 r. urzędnicy miasta Rapperswil wypowiedzieli umowę z Polską, a zbiory zostały wywiezione, po czym zaginęły. W odpowiedzi na to środowiska emigracyjne w 1954 r. powołały polsko-szwajcarskie Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Polskiego w Rapperswilu (Pawłowski 2026). Jego celem była reaktywacja Muzeum. W kolejnych latach organizowano w nim wystawy i gromadzono nowe eksponaty. Według Rozgłośni RWE Muzeum ponownie stało się ważnym ośrodkiem kultury polskiej i atrakcyjnym miejscem turystycznym. Dopomogli w tym Godlewski oraz Morkowski. W audycji przypomniano genezę zbiorów muzealnych i ich znaczenie. Szczególną uwagę poświęcono kolekcji określanej jako dar o randze europejskiej, przygotowany i przekazany do Muzeum przez Artura hr. Tarnowskiego, nestora rodu Tarnowskich, dawnych właścicieli Dzikowa. Był to rozbudowany księgozbiór starych druków, galerii malarstwa oraz wyjątkowej kolekcji miniatur polskich. Jako ciekawostkę podano, że część zbiorów stanowiły również miniaturowe kopie dzieł najwybitniejszych mistrzów malarstwa europejskiego: Rembrandta, Anthony'ego van Dycka,

Petera Paula Rubensa czy Tycjana. Wśród nich znalazły się także portrety zasłużonych kobiet, nazwane zbiorem „pięknych Polek”. Zwrócono uwagę również na trzy zasadnicze czynniki warunkujące rozwój ostatniego z wymienionych zbiorów: zaangażowanie ludzi, dostępność środków finansowych oraz napływ eksponatów (Miłotworska 1977). Część audycji Miłotworskiej stanowiła relacja z uroczystości wręczenia Nagrody Fundacji Kulturalno-Społecznej Juliana Godlewskiego za rok 1977, przyznanej Tadeuszowi Nowakowskiemu za całokształt twórczości literackiej. Wydarzeniu towarzyszyły wystąpienia artystyczne, w tym wykonanie *Legendy* Henryka Wieniawskiego oraz odczyt fragmentów powieści *Byle do wiosny* Nowakowskiego. Program zakończyła wypowiedź laureata, w której podkreślił symboliczne znaczenie Rapperswilu jako miejsca szczególnie ważnego dla polskiej diaspory. Relacja wzbogaciła w przystępny sposób wiedzę słuchaczy o kolekcje i organizowane uroczystości.

Jeden z cykli radiowych RWE, *Polacy na świecie*⁴, poświęcono podsumowaniu wystąpień na 13. konferencji muzeów, archiwów i bibliotek polskich działających na Zachodzie, która odbyła się w dniach 13–15 września w Muzeum Polskim w Rapperswilu. Słuchacze poznali wypowiedzi kustosza i dyrektora Morkowskiego, prof. Andrzeja Rottermunda oraz ks. prof. Janusza Pasierba z Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Jak wynika z relacji, na spotkaniu skoncentrowano się na zagadnieniach związanych z zabezpieczaniem materialnych i niematerialnych śladów polskiej nauki i kultury. Tematem obrad była również troska o zachowanie dla przyszłych pokoleń zbiorów (książek, dokumentów, pamiątek i dzieł sztuki) zgromadzonych przez emigrantów. Wydarzenie to wyróżniał oficjalny udział przedstawicieli instytucji krajowych. Wśród prelegentów, jak donosiło RWE, znaleźli się pracownicy i dyrektorzy polskich muzeów, bibliotek oraz historycy sztuki. Część z nich występowała w podwójnej roli, łącząc kompetencje naukowe z funkcjami publicznymi (Rottermund – historyk sztuki, minister kultury i sztuki oraz zastępca dyrektora Zamku Królewskiego w Warszawie). W konferencji uczestniczył również ambasador RP w Szwajcarii Marek Łatyński, dyrektor Rozgłośni Polskiej RWE w latach 1987–1989.

W czasie spotkania omówiono także sytuację polskiej kultury w kraju i na emigracji. W emisji Rozgłośni skonstatowano, że ciągłość dziedzictwa narodowego została zachowana pomimo komunistycznych prób izolacji. Do tego przyczyniły się w dużej mierze prywatne kontakty we wzajemnej współpracy. W dyskusji podkreślono rolę Muzeum Polskiego w Rapperswilu, niezależnego ośrodka oporu przeciw totalitaryzmowi, a zarazem instytucji promującej kulturę polską. Po przemianach politycznych 1989 r. pojawiły się postulaty udzielenia wsparcia dla placówek polonijnych w postaci pomocy ekspertów w konserwacji zbiorów oraz organizacji wspólnych wystaw czy badań naukowych. Wypowiadający się w tej sprawie w RWE zwrócili uwagę na konieczność dokumentowania polskich śladów w zachodnich kolekcjach. Za ważny aspekt uznano pośrednictwo Kościoła, który w PRL starał się łączyć podzielone środowiska, umożliwiając dialog i ochronę tożsamości narodowej. Rozważania antenowe prowadziły do wniosku, że ochrona *małych polskich świątów* (Miłotworska 1991) na obczyźnie jest wspólnym obowiązkiem państwa i diaspory, wymagającym połączenia sił w celu zachowania pamięci historycznej. Audycję zakończyła informacja, że kolejna konferencja muzeów, archiwów i bibliotek polskich na Zachodzie odbędzie się po raz pierwszy od zakończenia II wojny światowej w Warszawie (Miłotworska 1991).

Program Tomasza Piotrowskiego (1989) w Rozgłośni poświęcono natomiast Halinie Zielińskiej uhonorowanej literacką i kulturalną Nagrodą im. Anny Godlewskiej⁵

(Vincenz 1974) za wieloletnie zasługi dla polskiego bibliotekarstwa na emigracji. Uroczystość, która odbyła się w Muzeum Polskim w Rapperswilu, stanowiła okazję do przybliżenia historii tego wyróżnienia oraz przypomnienia postaci jego fundatora, filantropa i społecznika – Juliana Godlewskiego. Przyznawana była przez Radę Polskiej Fundacji Kulturalnej „Libertas” w Rapperswilu. Program nie miał charakteru relacji ceremonialnej, lecz koncentrował się na sylwetkach osób wcześniej nagrodzonych (m.in. Wanda Dunin-Borkowska z Biblioteki Polskiej w Paryżu, administratorka Muzeum Polskiego w Rapperswilu Marta Hoffer i dyrektor Biblioteki Polskiej w Londynie Zdzisław Jagodziński). Zdaniem autora audycji nagrodę przyznawano w celu docenienia osób wykonujących niezbędną pracę administracyjną i dokumentacyjną, pozwalającą przetrwać polskim instytucjom kulturalnym za granicą. Sylwetka laureatki posłużyła jako przykład międzypokoleniowego oddania sprawie narodowej, poczynając od jej pracy w RWE, aż po prace biblioteczno-archiwalne. W audycji zwrócono uwagę na mało widoczną służbę kulturze, tożsamą z odpowiedzialnością za zachowanie dziedzictwa narodowego na wygnaniu. Podkreślono również znaczenie polsko-szwajcarskiej współpracy oraz rolę jednostek w budowaniu trwałości emigracyjnych ośrodków naukowych.

Rozmowa Andrzeja Krzeczunowicza z Morkowskim, kustoszem Muzeum Polskiego w Rapperswilu, przeprowadzona na falach RWE, dotyczyła celów, funkcji oraz aktualnego stanu instytucji reaktywowanej w 1975 r. na zamku rapperswilskim dzięki staraniom polskiej emigracji w Szwajcarii. Muzeum po wznowieniu działalności powtórnie stało się ważnym ośrodkiem polskości poza granicami kraju. Jak informowano, w ciągu pięciu lat odwiedziło je ok. 100 tys. osób z kraju i zagranicy, co potwierdziło jego oddziaływanie międzynarodowe. Słuchacze dowiedzieli się także, że impulsem do reaktywacji Muzeum była, poza sentymentem, potrzeba symbolicznego przywrócenia Polakom *małej Rzeczypospolitej* (Krzeczunowicz 1980). Dzięki darowiznom prywatnych kolekcjonerów w zamku zgromadzono cenne zasoby oraz dzieła wybitnych malarzy polskich XIX i początku XX w. Wśród nich znaleźli się m.in. Józef Brandt, Julian Fałat, Leon Wyczółkowski, Józef Chełmoński i Stanisław Wyspiański. Ekspozycja zawierała również pamiątki po pisarzach oraz dokumenty zesłańców powstania styczniowego, m.in. liczne pamiątki Stefana Żeromskiego, Henryka Sienkiewicza i Karola Szymanowskiego. Zbiory muzealne, jak stwierdzono w programie, obejmowały głównie polonika. W audycjach Rozgłośni podkreślano, że malownicze położenie placówki sprzyjało jej popularności wśród turystów. Świadczyło to nie tylko o kulturowym, ale także martyrologicznym profilu zbiorów, definiując Muzeum jako instytucję polskości łączącą przeszłość z teraźniejszością.

Wspominając o Muzeum w RWE, Jan Nowak-Jeziorański odniósł się do spuścizny Wielkiej Emigracji, zestawiając dorobek Studium Polski Podziemnej, Instytutu Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego (Kristanova 2025), Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce, Instytutu Literackiego oraz omawianego Muzeum Polskiego. Przywołał własne doświadczenia z wizyty w Rapperswilu w 1967 r., kiedy zamek był niemal pusty, a materialne dziedzictwo uległo rozproszeniu. Rozważania zakończyła osobista decyzja byłego dyrektora Rozgłośni o przekazaniu własnych zbiorów do Muzeum Polskiego w Rapperswilu jako aktu odpowiedzialności za zachowanie i ochronę kultury polskiej dla potomnych⁶. Dzieje instytucji kultury zostały ukazane jako metafora nie-spożytego ducha narodowego, który – mimo zniszczeń i klęsk – zdolny był do odradzenia się dzięki staraniom mecenasów i protektorów (Nowak-Jeziorański 1988). Kolekcji poloników Nowaka-Jeziorańskiego dotyczyły audycje Tomasza Piotrowskiego

(1989a, 1989b), w których omówiono charakter i zawartość zbiorów. Pierwszą część ekspozycji poświęcono spuściźnie pisarskiej Nowaka, w szczególności książce *Kurier z Warszawy* (wyd. 1, Londyn 1978), która ukazała się w edycjach zagranicznych i krajowych, m.in. w drugim obiegu⁷. Byłego dyrektora RWE przedstawiono odbiorcom jako świadka historii i kolekcjonera poloników (Piotrowski 1989a). Okazją do powstania programu Adama Barskiego (1988) było natomiast przemówienie Nowaka wygłoszone podczas przekazywania części prywatnych zbiorów placówce.

DYSKUSJA

W czasie zaborów Muzeum Polskie w Rapperswilu stanowiło azyl dla kultury narodowej i wolnej myśli. Zbiory archiwalne, biblioteczne i muzealne stawały się często podstawą do badań historycznych. Do Rapperswilu przyjeżdżali najbardziej znani polscy literaci, naukowcy i politycy. W audycjach Rozgłośni Polskiej RWE niejednokrotnie przedstawiano niełatwe losy instytucji, która dzięki wsparciu darczyńców i szwajcarskich protektorów odradzała się jak Feniks z popiołów. Szczególną uwagę w programach radiowych poświęcono roli gromadzenia i ratowania bezcennych zbiorów. Podkreślano zasługi fundatorów, darczyńców oraz pracowników instytucji na przestrzeni lat.

Analiza audycji RWE dowodziła znaczenia muzeum rapperswilskiego jako jednej z najstarszych i najważniejszych instytucji emigracyjnych. Relacje Rozgłośni Polskiej nie tylko przybliżały historię Muzeum Polskiego w różnych okresach, zapoznawały z unikatowością i eklektycznością zbiorów oraz sposobami ich gromadzenia, ale przede wszystkim przedstawiały je jako symbol polskiej tożsamości. Niejednokrotnie nawiązywano do tragicznych losów cennych zbiorów po ich przewiezieniu do kraju – spaleniu w czasie II wojny światowej. Słuchacze audycji poznawali liczne ciekawostki zarówno związane z powstawaniem muzeum, jak i dotyczące relacji osób w nim pracujących. Niemniejszą rolę odegrały audycje na temat licznych uroczystości, konferencji i wystaw, które odbywały się na zamku. Informacje przekazywane przez RWE uwzględniały szczegóły o konkretnych kolekcjach, jak miało to miejsce w przypadku zbiorów dzikowskich czy portretów „pięknych Polek”. Zwracano jednocześnie uwagę na ciągłe starania o środki finansowe na utrzymanie placówki. Audycje RWE służyły zapoznaniu odbiorców z bieżącą sytuacją oraz działalnością Muzeum. Porównując wiadomości z emisji radiowych z literaturą przedmiotu, należy stwierdzić, że posiadają one charakter wtórnych, a zarazem popularnych przekazów dla ogółu odbiorców. Dlatego też występowały w nich czasami nieścisłości w datach wydarzeń oraz niedopowiedzenia w nazwiskach. Sporo natomiast było w nich ciekawostek i osobistych relacji, co wydaje się istotne dla odbiorców radia. W artykułach naukowych natomiast mamy do czynienia raczej z analizą pierwotnych źródeł muzealnych oraz wyraźne łączenie informacji o zbiorach archiwalnych, bibliotecznych i muzealnych.

Współcześnie przyszłość Muzeum Polskiego w Rapperswilu stoi pod znakiem zapytania. Gmina Rapperswil przejęła zamek w 2022 r., a muzeum *de facto* zlikwidowano. Początkowo władze polskie wraz z Instytutem Pileckiego zakładały stworzenie nowej placówki we współpracy z lokalnymi fundacjami. Plan uległ jednak zmianie w październiku 2024 r., gdy Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego ogłosiło wycofanie się z projektu. Decyzja o rezygnacji ze współprowadzenia instytucji została umotywowana przez stronę rządową trudną sytuacją geopolityczną oraz finansową kraju. Ponownie zatem przetrwanie jednostki historycznej zależy od ofiarności darczyńców oraz prywatnych składek, podobnie jak miało to miejsce w początkach jej istnienia.

PRZYPISY

- * Artykuł powstał w ramach projektów wewnętrznych w Uniwersytecie SWPS w Warszawie – konkurs finansowany ze środków Funduszu Rozwoju Badań Naukowych, Decyzja nr 47/2025/FRBN/A6 z dnia 9.12.2025, okres realizacji 9.12.2025 – 6.06.2026.
- 1 Decyzja o zamknięciu Muzeum zapadła 6 lipca 1951 r.
 - 2 Wydobyte z ciała serce Kościuszki zgodnie z testamentem zostało umieszczone w urnie i przekazane Emilii Morosini Zeltner, córce Franciszka. W 1819 r. przewieziono je do Vezia koło Lugano, a w 1829 r. do Varese we Włoszech. Następnie w 1895 r. przekazano je do Muzeum w Rapperswilu i umieszczono w miejscowym kościele św. Jana Chrzciciela. Sejm RP w 1921 r. podjął uchwałę o sprowadzeniu serca Kościuszki do kraju, co nastąpiło 15 października 1927 r.
 - 3 Mowa o broszurze: J. I. Kraszewski, *Uroczystości otwarcia Muzeum Historyczno-Polskiego w Rapperswil dnia 23 października 1870 roku*, Dreżno 1870.
 - 4 Cykl programów *Polacy na świecie*, przygotowywany i prowadzony przez Miłotowską, emitowano w Rozgłośni Polskiej RWE w latach 1991–1994. Wcześniej znane były audycje pt. *Polacy w Rosji* oraz *Polacy na Wschodzie* (Gawlikowski 2015, s. 828).
 - 5 Nagroda została ufundowana przez syna Juliana Godlewskiego w latach 1963–1973.
 - 6 Przed śmiercią Nowak-Jeziorański przekazał swoją kolekcję Zakładowi Narodowemu im. Ossolińskich. Muzeum przez lata prezentowało zbiory Jeziorańskiego w ramach depozytu, gdyż kolekcja nie była własnością Muzeum.
 - 7 Kolejne polskie wydania książki: J. Nowak, *Kurier z Warszawy*, Odnova, Londyn 1978; *idem*, *Kurier z Warszawy*, Wydawnictwo Wolność, Warszawa 1987; *idem*, *Kurier z Warszawy*, Wydawnictwo Res Publica, Społeczny Instytut Wydawniczy ZNAK, Warszawa–Kraków 1989.

BIBLIOGRAFIA

- Badach A. i Buchmann A. (red.) (2008), *Muzeum Polskie w Rapperswilu. Historia i zbiory/Polenmuseum in Rapperswil: Geschichte und Sammlungen/The Polish Museum in Rapperswil: history and collections*, Argraf, Warszawa–Rapperswil.
- Barski A. (1988), *Z życia polskiej emigracji politycznej* cz. 36, <https://www.polskieradio.pl/68/2461/Audio/310225,Z-zycia-polskiej-emigracji-politycznej-cz36>, 28.12.2025.
- Buchmann A. (2010), *Muzeum Polskie w Rapperswilu – dzieło emigracji postyczniowej*, w: *Emigracja postyczniowa 1863 roku*, red. E. Niebelski, Wydawnictwo KUL, Lublin, s. 195–208.
- Buchmann A. (2025), *Muzeum Polskie w Rapperswilu – 155 lat historii i niezłomności. Jaki będzie dalszy los tego miejsca?*, https://open.spotify.com/episode/2vSLGDeqFIdgjxZTqeqAH?go=1&sp_cid=ead8c-683c0517cb47607a2d54205a2df&utm_source=embed_player_p&utm_medium=desktop&nd=1&dls-i=eded77d923, 21.01.2026.
- Chankowski S. (1987), *Szwajcarzy wobec Muzeum Narodowego Polskiego w Rapperswilu w okresie dykcji Władysława Platera (1869–1889)*, w: *Losy Polaków w XIX i XX w. Studia ofiarowane Profesorowi Stefanowi Kieniewiczowi w osiemdziesiątą rocznicę Jego urodzin*, Warszawa, s. 508–524.
- Chankowski, S. (1991), *Szwajcarzy a Muzeum Narodowe Polskie w Rapperswilu w latach 1889–1927*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, nr 3, s. 131–144.
- Chlebowska E. (2013), *Z Norwidowskiego Archiwum Zenona Przesmyckiego (4). Opisy prac plastycznych Norwida z Muzeum Narodowego Polskiego w Rapperswilu*, „Studia Norwidiana”, t. 31, s. 141–169.
- Dziwoki J. (2010), *Wystawy czasowe w Muzeum Polskim w Rapperswilu organizowane w latach 1936–1990*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Zeszyty Historyczne”, t. 11, s. 119–131.
- Gawlikowski L. (2015), *Pracownicy Radia Wolna Europa. Biografie zwykłe i niezwykłe*, Wydawnictwo ISP PAN, Warszawa.
- Guzman D. (2021), *Pobyty w Archiwum Polskiego Muzeum w Rapperswilu*, „Archiwa – Kancelarie – Zbiory”, nr 12, s. 215–223.
- Janik M. (2010), *Pamiętki narodowe w ekspozycji Muzeum Polskiego w Rapperswilu*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Zeszyty Historyczne”, t. 11, s. 79–105.

- Kantak W. (1998), *Działalność biblioteki Muzeum Polski Współczesnej w Rapperswilu w latach 1936–1945*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Bibliologia”, t. 2/3, s. 197–218.
- Kantak W. (2000), *Działalność biblioteki Muzeum Polski Współczesnej w Rapperswilu w latach 1945–1951*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Bibliologia”, t. 4, s. 251–263.
- Katalog zbiorów mickiewiczowskich znajdujących się w Muzeum Narodowym w Rapperswilu* (1898), W. L. Anczyc i Spółka, Kraków.
- Kędzior A., *Muzeum Polskie i Biblioteka w Rapperswilu i ich strona internetowa*, Poznań 2018.
- Kędzior A. S. (2023), Ślady Wielkopolan w Muzeum Polskim i Bibliotece w Rapperswilu, „Przegląd Archiwalno-Historyczny”, t. 10, s. 225–251.
- Kieniewicz S. (1981), *Władysław Ewaryst Plater (Broel-Plater)*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 26, <https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/adam-alfred-plater-1836-1909-marszalek-gubernialny-ugodowiec>, 21.01.2026.
- Kłudkiewicz K. (2025), *Muzeum Narodowe Polskie w Rapperswilu*, <https://visualheritage.eu/portfolio/muzeum-narodowe-polskie-w-rapperswilu/>, 7.01.2026.
- Kristanova E. (2025), *Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w relacjach Rozgłośni Polskiej RWE*, „Muzealnictwo”, nr 66, s. 128–133.
- Krochmal A. (oprac.) (2004), *Polskie instytucje za granicą. Przewodnik po zbiorach archiwalnych*, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. Wydział Wydawnictw, Warszawa.
- Krzeczunowicz A. (1980), *Rozmowa z Januszem Morkowskim*, <https://www.polskieradio.pl/68/2461/Audio/306521,Rozmowa-z-Januszem-Morkowskim>, 26.12.2025.
- Lewak A. (1938), *Muzeum Narodowe Polskie w Rapperswilu. 1869–1927*, Warszawa (odbitka z „Niepodległości”, t. 17, nr 45, s. 7–8).
- Małysek D. (2009), *Rapperswilskie inicjatywy niepodległościowe*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Historia, Sectio F”, t. 64, nr 2, DOI:10.2478/v10068-008-0015-5.
- Materiały dźwiękowe* (1975), <https://www.polskieradio.pl/68/2461/Audio/294763,Materiały-dźwiękowe>, 25.12.2025.
- Milewski S. (2010), *Władysław Broel-Plater – założyciel Muzeum Polskiego w Rapperswilu (zarys biografii)*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Zeszyty Historyczne”, nr 11, s. 51–60.
- Miłoworska K. (1977a), *Dzień na zamku w Rapperswil*, 9.09.1977, <https://www.polskieradio.pl/68/2461/Audio/298917,Dzien-na-zamku-w-Rapperswil>, 25.12.2025.
- Miłoworska K. (1977b), *Dzień na zamku w Rapperswil (ciąg dalszy)*, 9.10.1977, <https://www.polskieradio.pl/68/2461/Audio/298918,Dzien-na-zamku-w-Rapperswil>, 25.12.2025.
- Miłoworska K. (1991), *Polacy na świecie*, <https://www.polskieradio.pl/68/2461/Audio/315879,Polacy-na-swiecie>, 25.12.2025.
- Morkowski J. S. (1994), *Polish Museum, Rapperswil. Guide through the Exposition (przewodnik po angielsku, po niemiecku i po polsku)*, Rapperswil.
- Muzeum Polskie Rapperswil*, <https://polenmuseum.ch/pl/>, 3.01.2026.
- Nowak-Jeziorański J. (1988), *Uwagi kulturalne Jana Nowaka-Jeziorańskiego*, <https://www.polskieradio.pl/68/2461/Audio/296455>, 3.01.2026.
- Pawłowski R. (2026), *65 lat Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Polskiego w Rapperswilu*, <https://polenmuseum.ch/pl/65-lat>, 13.04.2026.
- Piotrowski T. (1989a), *Przyznanie Halinie Zielińskiej nagrody im. Juliana Godlewskiego*, 19.11.1989 <https://www.polskieradio.pl/68/2461/Audio/311396,Przyznanie-Halinie-Zielinskiej-nagrody-im-Juliana-Godlewskiego>, 25.12.2025.
- Piotrowski T. (1989b), *Wizyta w polskim muzeum w Rapperswilu*, <https://www.polskieradio.pl/68/2461/Audio/311439,Wizyta-w-polskim-muzeum-w-Rapperswilu>, 27.12.2025.
- Ptasińska M. (2020), *Półtora wieku Muzeum Polskiego w Rapperswilu – „Magna Res Libertas”*, <https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/szwajcaria/75266,Poltora-wieku-Muzeum-Polskiego-w-Rapperswilu-Magna-Res-Libertas.html>, 5.01.2026.

- Radia Wolności* (2026), <https://www.polskieradio.pl/68/788/Tag/11303>, 20.01.2026.
- Romiszewski E. (1975a), *Rapperswil 1915*, <https://www.polskieradio.pl/68/2461/Audio/292197>, Rapperswil-1915, 26.12.2025.
- Romiszewski E. (1975b), *Rapperswil 1915 (dokończenie)*, <https://www.polskieradio.pl/68/2461/Audio/292198>, Rapperswil-1915, 26.12.2025.
- Rosiński P. (2010), Żeromski jako muzealnik, „Quart”, nr 1, s. 43–55.
- Stogowska A. (1994), *Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Polskiego w Rapperswilu*, „Notatki Płockie”, nr 4, s. 45–46.
- Tomczak A. (2006), *Archiwum Józefa Mackiewicza i Barbara Toporskiej w Muzeum Polskim w Rapperswilu*, „Archiwum Emigracji. Studia, Szkice, Dokumenty”, nr 1–2, s. 412–415.
- Urbańczyk J. (2025), *Działalność publicystyczna i stowarzyszeniowa Władysława Platera*, „Archiwum Emigracji. Studia, Szkice, Dokumenty”, nr 1–2, s. 147–170, <https://doi.org/10.12775/AE.2024-2025.05>.
- Vincenz K. F. (1974), *Historia nagrody imienia Anny Godlewskiej 1963–1973*, nakładem Fundacji Nagrody im. Anny Godlewskiej, Solura–Londyn 1974.
- Walkiewicz W. (2021), *Panie na zamku*, <https://vod.tvp.pl/filmy-dokumentalne>, 163/panie-na-zamku, 288430, 21.01.2026.
- Wernicki A. (1880), *Leonard Chodźko i jego prace. Krótki rys biograficzny i naukowy*, Księgarnia Polska, Lwów.
- Wolski J. (red.) (2017), *Rapperswilskie silva rerum. Szkice*, Biblioteka „Frazy”, Rzeszów.
- Wspomnienia pracownicy RWE* (1994), <https://www.polskieradio.pl/68/2461/Audio/296608>, Wspomnienia-pracownicy-RWE, 4.01.2026.
- Zadencka, M. (2020), *Materiały ze zbiorów Muzeum Polskiego w Rapperswilu: Józef Mackiewicz i Józef Fryd dyskutują o sprawie pułkownika Miasojedowa*, „Bibliotekarz Podlaski”, nr 3, s. 129–142.

DR HAB. EVELINA KRISTANOVA, PROF. UNIWERSYTETU SWPS

Medioznawczyni, historyczka prasy, teolożka. Członkini redakcji „Nasza Przyszłość” oraz Humanities and Social Sciences, PTKS, Society for the History of the Humanities, Centrum Badań nad Ekonomiką Miejsc Pamięci. Aktualnie realizuje ministerialny grant badawczy „Dokumenty i materiały do dziejów Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa, cz. II (kontynuacja) t. I–V plus 2” w ramach NPRH; ekristanova@swps.edu.pl.